

10.SINIF

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI I. DÖNEM II. ORTAK YAZILI SORULARI

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

“İslamiyet’i kabul etmeye başlayan Türklerin İslamiyet etkisinde köklü bir edebî gelenek oluşuncaya kadar verdiği eserler bu dönemde yer almaktadır. Eserlerinden en çok tanınanları Kutadgu Bilig, Dîvânu Lugâti’t-Türk, Atebetü’l Hakayık ve Divan-ı Hikmet’tir.”

1. Yukarıda verilen bilgilere göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. (8 P)

a) Parçada sözü edilen dönem hangi isimle adlandırılır? Dönemin ismi ile birlikte üç özelliğini de yazınız.

Parçada sözü edilen dönem geçiş dönemidir.

- Bu dönem eserlerinde Uygur ve Arap alfabesi kullanılmıştır.
- Arapça ve Farsça sözcüklere yer verilmiştir.
- Şiirde Arap ve Fars edebiyatlarından alınan nazım biçimleriyle daha çok dinî-tasavvufi-ahlaki konular işlenmiştir.
- Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi ile eserler yazılmıştır.

b) Parçada sözü edilen eserlerin kime ait olduğunu belirtiniz?

- Kutadgu Bilig: Yusuf Has Hacib
- Dîvânu Lugâti’t-Türk: Kaşgarlı Mahmut
- Atebetü’l Hakayık: Edip Ahmet Yükneki
- Divan-ı Hikmet: Ahmet Yesevi

2. Aşağıda verilen Âşık tarzı halk şiiri nazım biçimlerinden olan koşma ve semai örneklerini inceleyerek benzerlik ve farklılıklarını yazınız? (10 P)

Öyle bir vurdu ki felek silleyi

Gel dilberim kan eyleme

Kimse çekemez bu derdi çileyi

Seni kandan sakınırım

Gönlümün var ise bir tek dileği

Doğan aydan esen yelden

Kaldır Tanrı’m şu dağları aradan

Seni günden sakınırım

- Âşık tarzı halk şiiri nazım biçimi olan koşma 11’ li hece ölçüsüyle yazılır. Semai ise 8’ li hece ölçüsüyle yazılır.
- Nazım birimleri ikisinin de dördlüktür.
- İki şiirinde dili sadedir.

3. Aşağıda yer verilen iki mani örneğinin çeşitlerini, uyak düzenini ve doldurma olan dizelerini bulunuz ve yazınız? (6 P)

Budala

Kar yağıyor inceden

Bülbül konar bu dala

Gül açılır goncadan

Ne kadar aklım olsa

Ben yâri kıskanırım

Yine derler budala

Yerdeki karıncadan

- İlk mani cinaslı kesik manidir. “a,a,x,a” şeklinde uyaklanmıştır. İlk iki dizesi “Budala, Bülbül konar bu dala” olan kısmı doldurma dizedir.

- İkinci mani düz manidir. "a,a,x,a" şeklinde uyaklanmıştır. İlk iki dizesi " Kar yağıyor inceden, Gül açıyor goncadan" olan kısmı doldurma dizedir.

4. **Şairin bu dörtlükte hangi nasihati verdiğini açıklayınız. (10 P)**

olmamız hatırlatır. kaçınıp

Mecliste ârif ol kelâmı dinle
El iki söylese, sen birin söyle
Elinden geldikçe sen eylik eyle

Şair bu dörtlükte, anlayışlı ve dinlemeyi bilen kişilerden gerektiğini söyler. Bunula birlikte az konuşup öz konuşmamız gerektiğini, fuzuli kelimeler sarf etmenin iyi bir şey olmadığını Kalp kırmaktan kaçınılması gerektiği ve elden geldiğince kötülükten iyilik yapılması gerektiğini de öğütlerinin arasında belirtir .

5. Aşağıda verilen şiir parçalarından hareketle divan ve halk şiirinin özelliklerini yazınız. (10 P)

Karacaoğlan'dan koşma örneği:

Nef 'î Divanı'ndan örnek beyit:

Çıkıp yücesine seyrân ederken,

Esdi nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem

Gördüm ak kuğulu göller perîşan.

Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

Bir fırkat geldi de durdum ağladım,

Öpüp kokladığım güller perîşan.

Halk Şiiri	Divan Şiiri
Hece ölçüsüyle yazılmıştır. Dili sade ve yalındır. Nazım birimi dörtlüktür.	Aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Dili ağır ve süslüdür. Nazım birimi beyittir.

6. Aşağıda verilen beyti ele alarak matla beyit ve şah beyit kavramlarını açıklayınız. Beyitte anlatılmak isteneni yazınız. (10 P)

"Beni candan usandırdı, cefâdan yâr usanmaz mı?

Felekler yandı âhımdan, murâdım şem'i yanmaz mı"

(Sevgili, cefası ile beni candan usandırdı, cefa etmekten kendisi usanmaz mı? Ahımın ateşinden gökler yandı, muradımın mumu hâlâ yanmaz mı?)

- **Matla beyit:** Divan edebiyatında ki bir şiirin ilk beyti olarak bilinir. Doğmak anlamına gelir.
- **Şah beyit:** Divan edebiyatında okuduğumuz şiirin en güzel beytine şah beyit adı verilir. Gazelin en güzel beytine beyt'ül gazel, kasidenin en güzel beytine ise beyt'ül kasid denir. Bu iki kavram, şah beyit kavramı ile eşdeğerdir.
- **Şair bu beyitte sevgiliye sitem eder. Sevgilisinin sıkıntısından usandığını ve sevgilinin bu sıkıntıya nasıl dayandığını merak eder. Ah ateşinin gökyüzünü yaktığını fakat istek mumunu yakamadığını ve hâlâ muradına eremediğini ifade eder.**

7.

8.

9. Anadolu sahasında tasavvuf edebiyatının temsilcilerindenim. Hoca Ahmet Yesevi'den etkilendiğim doğrudur. Anadolu'da Türkçe şiir dilinin öncülüğünü yaparak tasavvuf sorunlarını kolay, yalın, anlaşılır bir dille edebiyata aktardım. Şiirlerim ahenk, anlam ve düşünce yönünden güçlüdür. İnsan sevgisine dayanan bir görüş benimserim. Hayat felsefemi "Yaradılanı sevdik, yaradandan ötürü" sözleri en güzel şekilde açıklar. Risaletü'n-Nushiyye adlı mesnevîm ve şiirlerimi topladığım Divan'la bilinirim.

Yukarıdaki anlatıma göre ben kimim? Yunus Emre (6 P)

10.

Nazım

Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su Kim
bu denli dutuşan odlara kılmaz çare su.
Âb-gûndur günbed-i devvâr rengi bilmezem Yâ
muhîl olmuş gözümden günbed-i devvâra su.
Zevk-ı tîğundan aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ilen birağur rahneler dîvâra su

8.Yanda verilen şiirle ilgili aşağıda istenen bilgileri karşısına yazınız.(10 P)

Birimi: Beyit

Ölçü: Aruz Ölçüsü

Nazım Biçimi: Kaside

Dil ve Anlatım Özellikleri: Divan edebiyatının söz sanatları ve

mazmunlarla örülü dili bulunmaktadır. Süslü ve ağır anlatım kullanılmıştır.

Ait olduğu Şiir anlayışı: Divan Şiiri

11. Aşağıdaki cümlelerde yer alan isim tamlamalarını bulunuz ve türlerini yazınız? (10 P)

Oyun odası, çocukları çok heyecanlandırdı. **Oyun odası: belirtisiz isim tamlaması**
Derenin şırıltısı bütün vadiyi sarmıştı. **Derenin şırıltısı: belirtili isim tamlaması**
Okul bahçesinin duvarı boyandı. **Okul bahçesinin duvarı: zincirleme isim tamlaması**
Çantamda her zaman kâğıt mendil bulundururum. **Kâğıt mendil: takısız isim tamlaması**
Yolun sonu görünmeye başladı. **Yolun sonu: belirtili isim tamlaması**

Bu yıl Ekim ayı çok sıcak geçti. **Bu yıl ekim ayı çok sıcak geçti.**

Girdiğim deneme sınavında 2'inci oldum. **Girdiğim deneme sınavında 2'nci oldum.**

T.C.'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk, aynı zamanda T.D.K.'nin de kurucusudur.
T.C.'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk, aynı zamanda TDK'nin de kurucusudur.

Annem bu bayram da bülbül yuvası tatlısından yapmış. **Annem bu bayram da bülbülyuvası tatlısından yapmış.**

10. Aşağıda verilen cümlelerde yazımı yanlış olan ifadeler yer almaktadır. Yazım yanlışlarını bulunuz ve cümleyi yazım kurallarına göre yeniden yazınız. (5 P)

11. Aşağıda verilen cümlede, parantez içindeki boşlukları doğru noktalama işaretleriyle doldurunuz. (5 P)

Bu hedeflere ulaşmak için ne yapmalı (?) Bu hedeflere ulaşmak o kadar zor mu (,) imkansız mı (?) Ne bir hedefim oldu ne de bir derdim oldu (.) Sadece ama sadece (...)

12. Zamanı geri alamayınca içinizde bir umutsuzluk belirir. Hüznünüzü doya doya yaşamak istersiniz. Elinizden bir şey gelmediğini anlarsınız. İşte hiç yaşamamışçasına geriye bakıp düşünürsünüz. Giden günler geride kalmıştır artık.

Yukarıdaki verilen metindeki fiilimsileri bularak türlerini yazınız. (10 P)

Alamayınca: zarf fiil

Doya doya: zarf fiil

Yaşamak: isim fiil

Gelmediğini : sıfat fiil

Yaşamamışçasına: zarf fiil

Bakıp: zarf fiil

Giden: sıfat fiil

